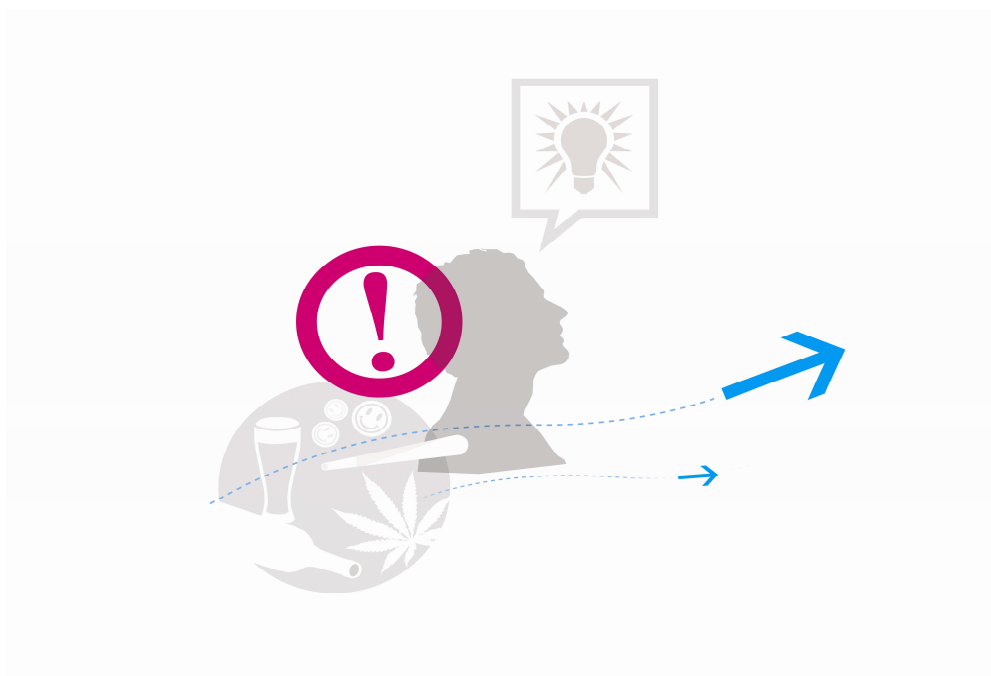

TOOLKIT

LVB EN VERSLAVING

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
VISIE EN BELEID	5
OPEN EN ALERT, ALCOHOL EN DRUGSPREVENTIE IN LVG-SETTING	5
DIAGNOSTIEK	7
SUMID-Q	7
SCREENER LVB	9
PREVENTIE	11
BEKIJK 'T NUCHTER – VOORLICHTING OVER ALCOHOL EN DRUGS.....	11
BROCHURES ZONDER FLAUWEKUL	13
SPEL TRIP, EEN REIS DOOR DE WERELD VAN DRANK EN DRUGS	14
GEÏNDICEERDE PREVENTIE/VROEGINTERVENTIE	17
BEKIJK 'T NUCHTER – MOTIVATIETRAINING	17
TRAINING WIJS OP WEG.....	19
BEHANDELING	21
MOTIVATIETRAINING HET BEGIN.....	21
TRAINING MIJN GEBRUIK	24
VAARDIGHEIDSTRAINING 'OMGAAN MET MIDDELEN EN VERSLAVING' EN INSTRUCTIEFILM	27
LEEFSTIJLTRAINING-PLUS	29
LEEFSTIJLTRAINING BETER OMGAAN MET ALCOHOL EN DRUGS	31
MINDER DRANK OF DRUGS	33
ACT LVB.....	35
DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING.....	37
TRAINING VERSLAVING EN VERSTANDELIJKE HANDICAP	37
TRAINING MOTIVERENDE GESPREKSVOERING BIJ PATIËNTEN MET EEN LVB	39

VOORWOORD

Deze toolkit bevat een – voorlopig - overzicht van methoden, materialen en interventies op het gebied van preventie, behandeling en zorg in relatie tot alcohol en drugsgebruik door mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB). Het overzicht kwam tot stand in het kader van het Verbeterproject LVB en verslaving, onderdeel van het Verbeterprogramma Gehandicaptenzorg.

Het gaat om een ontwikkeldocument dat om verdere aanvulling en uitwerking vraagt. We pretenderen geen volledigheid vanwege de vele initiatieven die er momenteel lopen en die vermoedelijk nog niet allemaal in het stadium van kennisdeling zijn. Ook zullen de meeste 'tools' nog verder beproefd moeten worden en onderzocht op effectiviteit.

De samenwerkingscontacten van het Trimbos-instituut met de verslavingszorg en de gehandicaptensector en de sneeuwbalmethode ('hoort zegt het voort') vormden de bron van de informatie. De tekst is met alle ontwikkelaars doorgenomen op juistheid. Niettemin is het mogelijk dat inmiddels op onderdelen veranderingen gaande zijn. In het najaar van 2012 zal een keuzewijzer bij deze toolkit verschijnen waarmee het mogelijk zal zijn de geschiktheid van de methoden, materialen en interventies voor bepaalde doelgroepen in bepaalde fasen van het zorgproces te beoordelen.

We hopen dat de toolkit ondanks deze kanttekeningen de verbeterteams op ideeën brengt en een aantal handvatten biedt, want daarvoor is de toolkit bedoeld. Voor opmerkingen en aanvullingen houden wij ons van harte aanbevolen.

Namens het projectteam LVB en verslaving:
Suzanne Lokman: slkoman@trimbos.nl, tel 030-2959385
Laura Neijmeijer: lneijmeijer@trimbos.nl, tel 030-2971100
Els Bransen: ebransen@trimbos.nl, tel 030-2959240

VISIE en BELEID

Open en Alert, alcohol en drugspreventie in LVG-setting
Ontwikkelaar Trimbos-instituut (Els Bransen, Marijke Dijkstra)
Doel Het doel van Open en Alert is problematisch alcohol- en drugsgebruik te voorkomen door organisaties te stimuleren tot een <i>open</i> houding tegenover alcohol en drugs en de mensen die dit gebruiken en een <i>alerte</i> aanpak van problemen vanwege dit gebruik.
Doelgroep Management, begeleiders, gedragsdeskundigen, teamleiders van een LVB-setting
Inhoud <p>Open en Alert is een programma voor visie- en beleidsontwikkeling en deskundigheidsbevordering (scholing) op het gebied van alcohol en drugs in risicosettings. Er is een aangepaste versie van het programma voor LVB-settings waarmee ervaring is opgedaan in VG-instellingen, orthopedagogische behandelcentra en sociale werkvoorzieningen. Het programma is ook geschikt voor GGZ instellingen, maatschappelijke opvang, RIBW, psychiatrische penitentiaire centra en andere justitiële settings die te maken hebben met mensen met LVB. De doelgroep van Open en Alert zijn het management en de uitvoerend medewerkers van de organisatie.</p> <p>Open en Alert bestaat uit drie bouwstenen:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ontwikkelen van een duidelijk en breed gedragen alcohol- en drugsbeleid• Deskundigheidsbevordering (scholing) zodat medewerkers kennis hebben van alcohol en drugs(gebruik) en vaardigheden beheersen voor het signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik• Opzetten van een structurele samenwerking met de regionale instelling voor verslavingszorg zodat er duidelijke afspraken zijn over consultatie, doorverwijzing en behandeling. <p>Uitvoerders: een preventiewerker van de regionale instelling voor verslavingszorg voert het programma uit in samenwerking met de betreffende organisatie.</p>

Bereik

Vier organisaties voor verslavingszorg (Mondriaan, Centrum Maliebaan, Novadic-Kentron en Tactus) participeerden in een pilotstudie naar Open en Alert (oude versie) in een LVG-jeugdsetting. Vijf organisaties voor verslavingszorg (Mondriaan, Centrum Maliebaan, Novadic-Kentron, Bouman GGZ en Verslavingszorg Noord Nederland) deden ervaring op met Open en Alert (eerste LVG-versie) in een LVB- volwassenen setting. Het Trimbos-instituut beschikt over een overzicht van organisaties die handleidingen en cursusmateriaal hebben besteld en van deelnemers aan de training in het werken met Open en Alert. Er is echter geen zicht op de mate waarin het programma momenteel wordt uitgevoerd.

Evaluatiegegevens

Uit een pilotstudie naar uitvoerbaarheid en waardering van Open en Alert waaraan acht koppels van instellingen voor verslavingszorg en instellingen voor mensen met LVB meededen, bleek dat preventiewerkers de interventie goed uitvoerbaar vonden en groepsleiding de scholing overwegend positief waardeerde: duidelijk, leerzaam en praktijkgericht. Zij gaven gemiddeld als waardering een 7,8. Preventiewerkers waarden de compleetheid van het programma en de aandacht voor het ontwikkelen van een uitvoerbaar en aansprekend beleid. De behoefte hieraan is groot bij LVB-organisaties.

Open en Alert is in 2011 erkend als theoretisch goed onderbouwde interventie door het Centrum Gezond Leven van het RIVM. De interventie en onderbouwing zijn te vinden in de I-database.

Randvoorwaarden voor toepassing

De handleidingen voor preventiewerkers en beleidsmedewerkers (met het oog op implementatie) zijn te bestellen bij het Trimbos-instituut. Om het programma op de beoogde wijze uit te kunnen voeren is het volgen van een training een must. Deze training wordt op verzoek door het Trimbos-instituut georganiseerd. Ook het werkboek voor cursisten is bij het Trimbos-instituut te bestellen. Op de handboeken en het werkboek zit copyright.

Bronnen

- www.openenalert.nl
- www.trimbos.nl
- Factsheet Open en Alert
- Dijkstra, M., Bransen, E., & Leeman, M. (2011). Verslavingspreventie is onvoldoende toegerust voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. *Verslaving*, 7 (4), 72-83.
- Dijkstra, M., & Bransen, E. (2012). Problematisch alcohol- en drugsgebruik voorkomen bij mensen met LVG: de kracht van Open en Alert en Bekijk 't nuchter. Markant, februari.

DIAGNOSTIEK

SumID-Q
Ontwikkelaar Tactus Verslavingszorg (Joanneke van der Nagel, Marike van Dijk), Aveleijn (Marion Kiewik) en Radboud Universiteit (Cor de Jong, Robert Didden).
Doel Het in kaart brengen van risicofactoren, gebruik en de gevolgen van gebruik van alcohol en drugs.
Doelgroep Jongeren en volwassenen met LVB
Inhoud <p>Het gaat om een vragenlijst die in kaart brengt welke psychoactieve stoffen de cliënt kent, hoeveel hij/zij ervan weet, vindt, wat er in zijn/haar omgeving wordt gebruikt, wat hij/zij eventueel zelf gebruikt, wat de gevolgen van gebruik zijn en of en hoe groot de motivatie tot veranderen is. De vragenlijst is aangepast aan de mogelijkheden en beperkingen van volwassenen met LVB maar uit ervaring blijkt dat de lijst ook voor jongeren of mensen met een iets lager of hoger niveau geschikt is.</p> <p>Met de SumID-Q kan systematisch het gesprek over middelengebruik worden aangegaan. Het instrument is geschikt om af te nemen op indicatie, maar is juist ook bedoeld voor het systematisch screenen van alle cliënten die in zorg zijn. Door het breed toepassen van de SumID-Q krijgt men helderheid over middelenproblematiek op cliëntniveau, en tevens zicht op waar op instellingsniveau nadere preventieve interventies nodig zijn.</p> <p>Uitvoerders: de SumID-Q kan worden afgenomen door begeleiders en gedragsdeskundigen</p>
Bereik Tactus verslavingszorg beschikt over een overzicht van instellingen die zijn getraind in het werken met de SumID-Q. Er is echter geen zicht op de mate waarin het instrument momenteel wordt toegepast.

Evaluatiegegevens

Nog niet bekend.

Randvoorwaarden voor toepassing

De SumID-Q is te bestellen bij Tactus verslavingszorg. Om de beoogde visie en gespreksvoering op een juiste wijze uit te kunnen voeren is het volgen van een korte training een must. Tactus verslavingszorg organiseert een dergelijke training op verzoek.

Op de handleiding SumID-Q rust een copyright.

Bronnen

- www.tactus.nl
- <http://www.webwinkeltactus.nl/webshop>
- <http://www.nispa.nl/nl/onderzoek/sumid.html>

Screener LVB
<p>Ontwikkelaar</p> <p>Universiteit van Amsterdam (Xavier Moonen), Hogeschool Leiden (Hendrien Kaal) en Radboud Universiteit Nijmegen (Henk Nijman)</p>
<p>Doel</p> <p>Op een relatief eenvoudige maar voldoende accurate manier vaststellen of er sprake is van een vermoeden van een lichte verstandelijke beperking.</p>
<p>Doelgroep</p> <p>Cliënten van algemene gezondheids- en welzijnsvoorzieningen zoals de GGZ, jeugdzorg, verslavingszorg en de maatschappelijke opvang</p>
<p>Inhoud</p> <p>Het instrument omvat een aantal vragen om vast te stellen of er vermoedelijk sprake is van een LVB.</p>
<p>Bereik</p> <p>De screener LVB wordt momenteel uitgetest bij een groot aantal cliënten.</p>
<p>Evaluatiegegevens</p> <p>Nog niet beschikbaar.</p>
<p>Randvoorwaarden voor toepassing</p> <p>Er is geen training nodig voor de uitvoering van de screening. Mits de verzamelde gegevens gebruikt mogen worden voor onderzoek, is de screener voorlopig kosteloos beschikbaar.</p>
<p>Bronnen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Presentatie Xavier Moonen, 14-12-2011: http://kennisplein.vilans.nl/docs/KNP/verbinding/pdf/Bijeenkomsten/Focus2011/Elinkwijkzaal/Elinkwijkzaal%201%20dec%20Moonen.pdf

PREVENTIE

Bekijk 't nuchter – Voorlichting over alcohol en drugs
<p>Ontwikkelaar</p> <p>Trimbos-instituut (Els Bransen, Marijke Dijkstra) i.s.m. Verslavingszorg Noord Nederland (Rozemarijn de Kruijf)</p>
<p>Doel</p> <p>Problematisch alcohol- en drugsgebruik voorkomen bij mensen met LVB. Het doel van de voorlichting is de kennis en het bewustzijn te vergroten over alcohol en drugs(gebruik).</p>
<p>Doelgroep</p> <p>Jongeren en volwassenen met LVB</p>
<p>Inhoud</p> <p>Het voorlichtingspakket bestaat uit een handleiding waarin dertien bijeenkomsten staan beschreven voor het geven van voorlichting over alcohol, cannabis en harddrugs. Er wordt een onderscheid gemaakt naar ervaringen met, effecten van en risico's in het gebruik van de middelen om zo mensen in verschillende stadia van gebruik aan te kunnen spreken. Bovendien kan een keuze worden gemaakt uit werkvormen die meer of juist minder cognitieve vaardigheden vragen. Bij de handleiding zit een 'Kikbox', een toolbox met een verzameling aan educatief (audio-visueel) materiaal waaronder het spel TRIP en de voorlichtingsbrochures 'Zonder flauwekul'. Ook is er een voorlichtingsbrochure voor ouders van jongeren met LVB in de Kikbox opgenomen.</p>
<p>Bereik</p> <p>Tenminste 60 organisaties hebben sinds medio 2011 de Kikbox bij het Trimbos-instituut besteld. Er is echter geen zicht op de mate waarin de voorlichting met behulp van deze materialen en aan de hand van de handleiding Bekijk 't nuchter wordt uitgevoerd.</p>

Evaluatiegegevens

Van mei 2010 tot mei 2011 is er een pilotstudie naar het voorlichtingsprogramma *Bekijk 't nuchter* uitgevoerd. Twintig mensen met LVB hebben het programma beoordeeld. Zij waren overwegend positief en gaven een gemiddeld rapportcijfer van 8,7. De voorlichting heeft bij de meeste deelnemers geleid tot meer kennis over bier en blowen en ongeveer de helft wist na de voorlichting meer over harddrugs. Van de deelnemers gaf 85% aan te weten aan wie ze in het vervolg vragen over alcohol en drugs kunnen stellen. Verder gaf 45% aan echt anders te zijn gaan denken over alcohol en drugs en 40% 'een beetje'.

Ook de uitvoerders (preventiewerkers en begeleiders) waren erg positief over *Bekijk 't nuchter*. Zij schreven het succes van het programma toe aan de openheid waarmee jongeren over alcohol en drugs mogen praten. Het grootste knelpunt vinden de uitvoerders de werving van deelnemers voor *Bekijk 't nuchter*.

Randvoorwaarden voor toepassing

Het voorlichtingsprogramma is te bestellen bij het Trimbos-instituut. Om het programma op de beoogde wijze uit te kunnen voeren is samenwerking met een preventiewerker van de regionale instelling voor verslavingszorg noodzakelijk. Op het materiaal zit copyright.

Bronnen

- www.trimbos.nl
- www.openenalert.nl
- Dijkstra, M., Bransen, E., & Leeman, M. (2011). Verslavingspreventie is onvoldoende toegerust voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. *Verslaving*, 7 (4), 72-83.
- Dijkstra, M., & Bransen, E. (2012). Problematisch alcohol- en drugsgebruik voorkomen bij mensen met LVG: de kracht van Open en Alert en Bekijk 't nuchter. Markant, februari.

Brochures Zonder Flauwekul
<p>Ontwikkelaar</p> <p>Trimbos-instituut (Hettie Rensink, Iris Hilderink, Els Bransen)</p>
<p>Doel</p> <p>Mensen met LVB informeren over alcohol, cannabis en harddrugs.</p>
<p>Doelgroep</p> <p>Jongeren en volwassenen met LVB</p>
<p>Inhoud</p> <p>Vier verschillende brochures zijn ontwikkeld in samenwerking met mensen met LVB. Voor jongeren en volwassenen met LVB is er een aparte brochure over alcohol, één over hasj en wiet en één over XTC, cocaïne en speed. Voor ouders (vaak ook met een verstandelijke beperking) is er ook een aparte brochure: Uw kind, alcohol en drugs. Met weinig woorden, grote letters en veel plaatjes staat er informatie in over (de werking van) het middel, de effecten, risico's, gevolgen, de wet en over verslaving.</p>
<p>Bereik</p> <p>De brochures 'Zonder Flauwekul' zijn sinds 2009 beschikbaar. De brochures zijn sinds het verschijnen tenminste 6000 (XTC, cocaïne en drugs) tot 9000 (Alcohol) keer besteld.</p>
<p>Evaluatiegegevens</p> <p>Zie de gegevens over Bekijk 't nuchter, alcohol en drugsvoorlichting</p>
<p>Voorwaarden voor overdracht</p> <p>De brochures zijn tegen betaling te bestellen bij de webwinkel van het Trimbos-instituut</p>
<p>Bronnen</p> <ul style="list-style-type: none"> • www.trimbos.nl

Spel TRIP, een reis door de wereld van drank en drugs

Ontwikkelaar

Brijder Verslavingszorg (Jantine van der Plas) en het Trimbos-instituut (Iris Hilderink)

Doel

Alcohol en drugs op een laagdrempelige manier bespreekbaar maken en onder de aandacht brengen. Daarnaast kan het spel ingezet worden om te achterhalen hoe er door mensen met LVB gedacht wordt over alcohol en drugs en om zicht te krijgen op hun middelengebruik.

Doelgroep

Jongeren en volwassenen met LVB

Inhoud

TRIP kan gespeeld worden met 3-7 spelers, afhankelijk van de drukte en de veiligheid van de groep. Het spel kan bijvoorbeeld ingezet worden tijdens een voorlichtingsbijeenkomst.

TRIP bestaat uit een speelveld met verschillende vakken. Elke speler heeft een pion en om de beurt gooit een speler met de dobbelsteen. De speler pakt een kaart met dezelfde kleur als het vak waar hij of zij op komt. De speler leest de kaart hardop voor. Er zijn vier soorten kaarten: Wat weet jij? (kennis), Wat doe jij? (vaardigheden), Wat vind jij? (mening) en Waar of niet waar (stellingen). De speler die aan de beurt is beantwoordt eerst de vraag, daarna wordt aan de andere spelers gevraagd wat zij zouden doen of wat hun mening is.

Een ervaren spelleider op het gebied van alcohol en drugs en die kennis heeft van mensen met LVB bepaalt het tempo van het spel, geeft extra achtergrondinformatie en begeleidt de discussies.

Bereik

Het spel TRIP is in 2010 verschenen en inmiddels tenminste 270 keer besteld.

Evaluatiegegevens

Zie de gegevens over [Bekijk 't nuchter, alcohol en drugsvoorlichting](#)

Randvoorwaarden voor toepassing

Het spel dient gespeeld te worden onder begeleiding van een ervaren preventiewerker of hulpverlener met kennis van zowel LVB als alcohol en drugs. Het spel is tegen betaling te bestellen bij het Trimbos-instituut

Bronnen

- www.trimbos.nl

GEÏNDICEERDE PREVENTIE/VROEGINTERVENTIE

Bekijk 't nuchter – Motivatietraining
Ontwikkelaar Trimbos-instituut (Els Bransen, Marijke Dijkstra) i.s.m. Stichting Trajectum–Hoeve Boschoord (Maria Trentelman) en Verslavingszorg Noord Nederland (Jeanette Visscher)
Doel Riskant middelengebruik doorbreken en een ingang creëren voor verdere ondersteuning.
Doelgroep Mensen met LVG vanaf 18 jaar <ul style="list-style-type: none">• Waarbij sprake is van (vermoedelijk) riskant gebruik van alcohol en drugs en daardoor minder goed functioneren op school, werk of in de behandeling of begeleiding• Die kennis hebben van middelen en hun werking• Die eigen gebruik van alcohol en drugs erkennen• Bereid zijn om over hun gebruik te praten• In staat zijn om nuchter op de lessen te verschijnen• In een groep kunnen functioneren.
Inhoud Deze training bestaat uit vijf (groeps)bijeenkomsten die in een handleiding zijn uitgewerkt. Ook is er een kaartenset beschikbaar voor het bespreken van voor- en nadelen en gewoontes rondom alcohol- en drugsgebruik. Elke deelnemer heeft gedurende (en na) de training een zogenaamde 'helper', vaak een ouder, begeleider of belangrijke andere die hem of haar ondersteunt. Het is mogelijk de motivatietraining individueel aan te bieden.
Bereik De handleiding voor de training is sinds het verschijnen in 2011 in totaal 34 keer besteld. Niet bekend is hoe vaak de training ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd en waar dit gebeurt, in de VG-zorg of in de verslavingszorg.

Evaluatiegegevens

De training is in 2010 als individueel aanbod bij tenminste drie cliënten uitgevoerd door Bouman GGZ. Het materiaal en de opzet van de training bleken goed bruikbaar.

Randvoorwaarden voor toepassing

De trainingshandleiding en materialen zijn te bestellen bij het Trimbos-instituut. Om de training op de beoogde wijze uit te kunnen voeren is samenwerking met een preventiewerker van de regionale instelling voor verslavingszorg noodzakelijk. Professionals die de training willen uitvoeren wordt aangeraden een train-de-trainer cursus van één dag te volgen. Het Trimbos-instituut organiseert op aanvraag een dergelijke cursus voor beoogde uitvoerders. Op de handleiding zit copyright.

Bronnen

- www.trimbos.nl
- www.openenalert.nl
- Dijkstra, M., Bransen, E., & Leeman, M. (2011). Verslavingspreventie is onvoldoende toegerust voor mensen met een lichte verstandelijke beperking. *Verslaving*, 7 (4), 72-83.
- Dijkstra, M., & Bransen, E. (2012). Problematisch alcohol- en drugsgebruik voorkomen bij mensen met LVG: de kracht van Open en Alert en Bekijk 't nuchter. Markant, februari.

Training Wijs op Weg
<p>Ontwikkelaar</p> <p>IrisZorg Preventie en MEE Oost-Gelderland</p>
<p>Doel</p> <p>Jongeren met LVB informeren over de effecten van middelengebruik, bewust maken van het eigen middelengebruik en de bereidheid om te veranderen bij jongeren met LVB vergroten. Opvoeders informeren over de effecten van middelengebruik en handvatten bieden in het begeleiden/ondersteunen van de jongere in zijn keus ten opzichte van zijn middelengebruik.</p>
<p>Doelgroep</p> <p>De doelgroep van de training zijn jongeren met LVB tussen de 12 en 18 jaar die riskant alcohol en/of drugs gebruiken en hun opvoeders.</p>
<p>Inhoud</p> <p>Wijs op weg is een groepstraining. Er zijn acht bijeenkomsten voor deze jongeren en twee bijeenkomsten voor opvoeders. Opvoeders hebben namelijk een belangrijke functie om de resultaten van de jongerentrainingen te laten beklijven. In de training komen verschillende werkvormen aan bod die zijn afgestemd op de doelgroep. De jongeren krijgen elke bijeenkomst 'doe-opdrachten' mee naar huis. Elke jongere kiest een buddy die de hem of haar ondersteunt en begeleidt naast de training, bijvoorbeeld bij de doe-opdrachten.</p> <p>Uitvoerders: de training wordt gegeven door een trainer van MEE (Oost-Gelderland) en een trainer van IrisZorg, afdeling Preventie.</p>
<p>Bereik</p> <p>De training wordt onder andere bij MEE Oost-Gelderland gegeven.</p>
<p>Evaluatiegegevens</p> <p>Geen gegevens</p>

Randvoorwaarden voor toepassing

Het draaiboek voor de cursus is in ontwikkeling en zal t.z.t. bij Iriszorg tegen betaling zijn te bestellen.

De trainer dient de volgende competenties/ervaring te hebben:

- Didactische kwaliteiten en ervaring met het geven van cursussen en trainingen
- Hulpverleningservaring met jongeren en jongvolwassenen op het gebied van (problematisch) middelengebruik
- Kunnen hanteren van het model van Prochaska & DiClemente (1993)

Verder moeten de jongeren een contactpersoon hebben bij deelname aan de training. Voor jongeren van 12-16 jaar is dat een ouder. Jongeren vanaf 16 jaar kiezen hun eigen contactpersoon, mits een volwassene uit hun leefomgeving.

Bronnen

- <http://www.loketgezondleven.nl/i-database/interventies/t/12883/>
- http://www.iriszorg.nl/sites/iriszorg.nl/files/product_book_files/50._training_WOW_inclusief_bijeenkomsten_voor_opvoeders_mei_2010_0.pdf

BEHANDELING

Motivatietraining Het begin
Ontwikkelaar Trajectum - De Borg (Maria Trentelman)
Doel Het doel van de training is dat deelnemers leren praten over hun gebruik, zich bewust worden van hun probleem en gemotiveerd raken om actief te gaan werken aan hun probleem.
Doelgroep Jongeren en volwassenen met LVB en riskant middelengebruik/verslaving (met ernstige gedrags- of psychische problematiek).
Inhoud <p>'Het Begin' is de eerste van drie trainingen in de serie 'Omgaan met Middelen & Verslaving'. De trainingen kunnen als drieluik worden gegeven, maar kunnen ook los van elkaar uitgevoerd worden. De trainingen kunnen als een vervolg op de motivatietraining Bekijk 't nuchter worden gezien.</p> <p>De training bestaat uit een variabel aantal lessen (minimaal 5 tot maximaal 12). Het aantal lessen is afhankelijk van de groep deelnemers en welke onderwerpen voor hen van toepassing zijn (welke middelen een probleem zijn). De eerste 3 lessen staan vast, evenals de laatste (eindverslag, certificaat, advies). Gemiddeld duurt een training ongeveer 8 à 9 lessen (ca. twee maanden).</p> <p>Deelnemers kunnen aan het eind van de les een opdracht meekrijgen. Het is de bedoeling dat ze deze opdracht gedurende de week maken met hun (persoonlijk) begeleider. Aan het begin van de (volgende) les worden de gemaakte opdrachten besproken. Na iedere les vindt een standaardterugkoppeling plaats naar het team van de deelnemer. Dit gebeurt door een kort verslag van de les per e-mail. Ook worden de opdrachten van de deelnemers en eventuele instructies aan het team gegeven. Bij problemen wordt er contact opgenomen met het team, in overleg met de deelnemer. De training wordt afgesloten met een certificaat, een eindverslag en een advies (volgen van 'Mijn gebruik' bijvoorbeeld).</p>

Bereik

De trainingen worden gegeven in de klinische behandeling binnen Trajectum: locatie Boschoord. Daarnaast maken de trainingen deel uit van de deeltijdbehandeling van Trajectum. Vanaf mei 2009 worden de trainingen in alle instellingen die deel uitmaken van 'De Borg' gegeven. Er draait vanaf september 2011 een pilot in Trajectum Oost, waarin de toepasbaarheid van de trainingen in een ambulante setting wordt getoetst (cliënten wonen in de wijk).

Evaluatiegegevens

De trainingen kregen in 2010 de aanmoedigingsprijs voor beste praktijkproduct van de VGN.

Binnen Trajectum en de Borg wordt onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de geïntegreerde behandeling, waarvan de verslavingstrainingen onderdeel zijn. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Het onderzoek loopt nog (Drieschner, K.H e.a. 2010).

In 2011 is een start gemaakt met het onderzoeken en evalueren van de verslavingstrainingen. De resultaten zijn nog niet bekend.

Randvoorwaarden voor toepassing

Voor elke training is een trainershandboek ontwikkeld. Daarnaast zijn er voor de deelnemers werkboeken beschikbaar. De training is aangepast aan de doelgroep (SG)LVG: eenvoudig taalgebruik, veel herhaling, korte bijeenkomsten, flexibel opgezet, werkvormen die speels maar niet kinderachtig zijn. Voor elke training is een trainershandboek ontwikkeld met een uitvoerige en nauwkeurige beschrijving van elk onderdeel. Niet alleen de leskern maar ook de houding en tekst voor trainers is gedetailleerd uitgeschreven. Daarbij horen ook de werkboeken voor de deelnemers. Per les zijn diverse materialen beschikbaar, zoals dvd's en spellen. Het gaat in principe om een groepstraining (maximaal 6 deelnemers met 2 trainers), maar de training kan ook individueel worden aangeboden.

De trainingen worden gegeven door ervaren GZ-psychologen en trainers van HBO-niveau. Trainers moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Ervaring in het werken met groepen
- Zich kunnen inleven in gevoelens en behoeften van de doelgroep
- Kennis en kunde betreffende verslaving bij mensen met LVG
- Aansluiten in taalgebruik bij doelgroep
- Opleiding motiverende gespreksvoering (bij voorkeur)

Bij het overdragen van de training wordt een train- de trainer cursus aanbevolen, alsmede het inhuren van een ervaren trainer en coaching door een ervaren trainer. Informatie hierover is in te winnen bij de programmaleider verslaving van Trajectum mtrentelman@trajectum.info.

Bronnen

- Trentelman, M. (2009). *Handleiding omgaan met middelen en verslaving*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Wolde, A. ten, le Grand, B., Slagter, J., & Storms M. (2006). *Vaardig en Veilig. Behandeling van sterk gedragsgestoorde licht verstandelijk gehandicapte mensen met risicovol gedrag*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Drieschner, K., Hesper, B., Marrozos, I. (2010). *Effectonderzoek in de tbs-sector: theoretische overwegingen en praktische uitvoering bij Trajectum Hoeve Boschoord*. *De Psycholoog*, 45, 38-48.
- Drieschner, K.H. & Hesper, B. (2007). *Dynamic Risk Outcome Scales*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.

Training Mijn gebruik

Ontwikkelaar

Trajectum - De Borg (Maria Trentelman)

Doel

- Een uitgebreide analyse maken van de verslavingsproblematiek, zodat de deelnemer inzicht krijgt in de specifieke factoren van zijn gebruik.
- Verhogen van de bereidheid tot verandering bij de cliënt (bij voorkeur stoppen met gebruik).
- Leren omgaan met gevoelens van *craving* (onweerstaanbare hunkering naar middelen).

Doelgroep

Jongeren en volwassenen met LVB met riskant middelengebruik/verslaving (met ernstige gedrags- of psychische problematiek).

Inhoud

De training 'Mijn gebruik' is de tweede van drie trainingen in de serie 'Omgaan met Middelen & Verslaving'. De training bestaat uit 13 lessen en wordt bij voorkeur in een groep gegeven. Voor deelnemers waarvoor een groepstraining te zwaar blijkt, of door andere bijkomende persoonlijkheidsproblematiek niet haalbaar is, kan de training eveneens individueel worden gebruikt. Tijdens de training werkt elke deelnemer aan zijn eigen problemen en doelen. De deelnemers kunnen (h)erkenning en steun vinden bij elkaar. Elke deelnemer wordt in zijn persoonlijk leerproces gesteund door (één van de) trainers en door zijn persoonlijk begeleider. Deelnemers krijgen aan het eind van de les een opdracht. Het is de bedoeling dat ze deze opdracht gedurende de week maken met hun (persoonlijk) begeleider. Trainers stimuleren bewustwording en veranderbereidheid door veel aandacht te besteden aan deze opdrachten.

De training wordt afgesloten met een persoonlijk terugval preventieplan een eindverslag en een advies (volgen van vaardigheidstraining bijvoorbeeld). In het preventieplan staat onder andere beschreven wat het besluit van de cliënt is over zijn gebruik, zijn valkuilen, op welke signalen hij moet letten en hoe daarmee om te gaan en welke hulp hij daarbij nodig heeft van belangrijke anderen.

Bereik

De trainingen worden gegeven in de klinische behandeling binnen Trajectum: locatie Boschoord. Daarnaast maken de trainingen deel uit van de deeltijdbehandeling van Trajectum. Vanaf mei 2009 worden de trainingen in alle instellingen die deel uitmaken van 'De Borg' gegeven. Er draait vanaf september 2011 een pilot in Trajectum Oost, waarin de toepasbaarheid van de trainingen in een ambulante setting wordt getoetst (cliënten wonen in de wijk).

Evaluatiegegevens

De trainingen kregen in 2010 de aanmoedigingsprijs voor beste praktijkproduct van de VGN. Binnen Trajectum en de Borg wordt onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de geïntegreerde behandeling, waarvan de verslavingstrainingen onderdeel zijn. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Het onderzoek loopt nog (Drieschner, K.H e.a. 2010). In 2011 is een start gemaakt met het onderzoeken en evalueren van de verslavingstrainingen. De resultaten zijn nog niet bekend.

Randvoorwaarden voor toepassing

Voor de training is een trainershandboek ontwikkeld. Daarnaast zijn er voor de deelnemers werkboeken beschikbaar. De training is aangepast aan de doelgroep (SG)LVG: eenvoudig taalgebruik, veel herhaling, korte bijeenkomsten, flexibel opgezet, werkvormen die speels maar niet kinderachtig zijn. Voor elke training is een trainershandboek ontwikkeld met een uitvoerige en nauwkeurige beschrijving van elk onderdeel. Niet alleen de leskern maar ook de houding en tekst voor trainers is gedetailleerd uitgeschreven. Daarbij horen ook de werkboeken voor de deelnemers. Per les zijn diverse materialen beschikbaar, zoals dvd's en spellen. Het gaat in principe om een groepstraining (maximaal 6 deelnemers met 2 trainers), maar de training kan ook individueel worden aangeboden.

De trainingen worden gegeven door ervaren GZ-psychologen en trainers van HBO-niveau. Trainers moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Ervaring in het werken met groepen
- Zich kunnen inleven in gevoelens en behoeften van de doelgroep
- Kennis en kunde betreffende verslaving bij mensen met LVG
- Aansluiten in taalgebruik bij doelgroep
- Opleiding motiverende gespreksvoering (bij voorkeur)

Bij het overdragen van de training wordt een train- de trainer cursus aanbevolen, alsmede het inhuren van een ervaren trainer en coaching door een ervaren trainer. Informatie hierover is in te winnen bij de programmaleider verslaving van Trajectum mtrentelman@trajectum.info.

Bronnen

- Trentelman, M. (2009). *Handleiding omgaan met middelen en verslaving*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Wolde, A. ten, le Grand, B., Slagter, J., & Storms M. (2006). *Vaardig en Veilig. Behandeling van sterk gedragsgestoorde licht verstandelijk gehandicapte mensen met risicovol gedrag*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Drieschner, K., Hesper, B., Marrozos, I. (2010). *Effectonderzoek in de tbs-sector: theoretische overwegingen en praktische uitvoering bij Trajectum Hoeve Boschoord. De Psycholoog, 45, 38-48.*
- Drieschner, K.H. & Hesper, B. (2007). *Dynamic Risk Outcome Scales*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.

Vaardigheidstraining 'Omgaan met middelen en verslaving' en instructiefilm

Ontwikkelaar

Trajectum - De Borg (Maria Trentelman)

Doel

De deelnemers aan de training leren specifieke vaardigheden aan voor het vermijden van drugs en alcohol (en gokken) en voor het ontwikkelen van meer aangepaste gewoontes en gedragalternatieven. De vaardigheidstraining versterkt de tijdens de eerste twee trainingen ('Het Begin' en 'Mijn gebruik') verworven kennis en breidt deze uit.

Doelgroep

Jongeren en volwassenen met LVB met riskant middelengebruik/-verslaving (met ernstige gedrags- of psychische problematiek met als gevolg risicovol, c.q. delictgedrag, SGLVG), die besloten hebben te stoppen met of minderen van gebruik.

Inhoud

De vaardigheidstraining is de derde van drie trainingen in de serie 'Omgaan met Middelen & Verslaving'. In de training worden 9 vaardigheden getraind in ongeveer 24 lessen van anderhalf uur. De vaardigheden worden aangeleerd tijdens wekelijkse sessies waarin er veel ruimte is voor herhaling en rollenspel. De trainingen kunnen zowel individueel als in groepsverband worden gegeven. Een groepsgrootte van 6 deelnemers en 2 trainers wordt beschouwd als een ideale groepsgrootte.

Instructiefilm

Er is tevens een **instructiefilm** beschikbaar die past bij deze module. De film is op een zodanige manier samengesteld dat de hoofdpersoon op hetzelfde punt in zijn behandeling is als de deelnemers aan de training. Er wordt in de film steeds een link gelegd met de te leren vaardigheden in de training.

Bereik

De trainingen worden gegeven in de klinische behandeling binnen Trajectum: locatie Boschoord. Daarnaast maken de trainingen deel uit van de deeltijdbehandeling van Trajectum. Vanaf mei 2009 worden de trainingen in alle instellingen die deel uitmaken van 'De Borg' gegeven. Er draait vanaf september 2011 een pilot in Trajectum Oost, waarin de toepasbaarheid van de trainingen in een ambulante setting wordt getoetst (cliënten wonen in de wijk).

Evaluatiegegevens

De trainingen kregen in 2010 de aanmoedigingsprijs voor beste praktijkproduct van de VGN.

Binnen Trajectum en de Borg wordt onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de geïntegreerde behandeling, waarvan de verslavingstrainingen onderdeel zijn. De eerste resultaten zijn bemoedigend. Het onderzoek loopt nog (Drieschner, K.H e.a. 2010).

In 2011 is een start gemaakt met het onderzoeken en evalueren van de verslavingstrainingen. De resultaten zijn nog niet bekend.

Randvoorwaarden voor toepassing

Voor de training is een trainershandboek ontwikkeld. Daarnaast zijn er voor de deelnemers werkboeken beschikbaar. De training is aangepast aan de doelgroep (SG)LVG: eenvoudig taalgebruik, veel herhaling, korte bijeenkomsten, flexibel opgezet, werkvormen die speels maar niet kinderachtig zijn. Voor elke training is een trainershandboek ontwikkeld met een uitvoerige en nauwkeurige beschrijving van elk onderdeel. Niet alleen de leskern maar ook de houding en tekst voor trainers is gedetailleerd uitgeschreven. Daarbij horen ook de werkboeken voor de deelnemers. Per les zijn diverse materialen beschikbaar, zoals dvd's en spellen. Het gaat in principe om een groepstraining (maximaal 6 deelnemers met 2 trainers), maar de training kan ook individueel worden aangeboden.

De trainingen worden gegeven door ervaren GZ-psychologen en trainers van HBO-niveau. Trainers moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Ervaring in het werken met groepen
- Zich kunnen inleven in gevoelens en behoeften van de doelgroep
- Kennis en kunde betreffende verslaving bij mensen met LVG
- Aansluiten in taalgebruik bij doelgroep
- Opleiding motiverende gespreksvoering (bij voorkeur)

Bij het overdragen van de training wordt een train- de trainer cursus aanbevolen, alsmede het inhuren van een ervaren trainer en coaching door een ervaren trainer. Informatie hierover is in te winnen bij de programmaleider verslaving van Trajectum mtrentelman@trajectum.info.

Bronnen

- Trentelman, M. (2009). *Handleiding omgaan met middelen en verslaving*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Wolde, A. ten, le Grand, B., Slagter, J., & Storms M. (2006). *Vaardig en Veilig. Behandeling van sterk gedragsgestoorde licht verstandelijk gehandicapte mensen met risicovol gedrag*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.
- Drieschner, K., Hesper, B., Marrozos, I. (2010). *Effectonderzoek in de tbs-sector: theoretische overwegingen en praktische uitvoering bij Trajectum Hoeve Boschoord. De Psycholoog, 45, 38-48.*
- Drieschner, K.H. & Hesper, B. (2007). *Dynamic Risk Outcome Scales*. Boschoord: Trajectum Hoeve Boschoord.

Leefstijltraining-PLUS

Ontwikkelaar

Hogeschool Inholland (Koos de Haan, Froukje Wielenga, Berno van Meijel) i.s.m. Brijder Verslavingszorg, Esdege-Reigersdaal en 's Heerenloo Noord-Nederland

Doel

Het doel van een Leefstijltraining is het doorbreken van problematisch middelengebruik.

Doelgroep

Cliënten met een lichte verstandelijke beperking (LVG) en problematisch gebruik of afhankelijkheid van één of meer van de volgende middelen: cannabis, alcohol, cocaïne, XTC, amfetamine, heroïne, medicijnen. Ook LVG-cliënten met problematisch gebruik of afhankelijkheid van gokken, gamen of internet kunnen deze training volgen.

Inhoud

De Leefstijltraining-PLUS is een aanpassing van de Achilles Leefstijltraining 2 van Wencke de Wildt (2006) voor mensen met LVB. Hij kan als een vervolg op de motivatietraining Bekijk 't nuchter worden gezien. Het gaat om een individueel aanbod en de training heeft een praktische en sterk gedragtherapeutische benadering.

Het accent ligt op het oefenen van vaardigheden tijdens de training en in de thuissituatie. Zelfgekozen en laagdrempelige doelen, afspraken en beloningen staan centraal. Zo kan de cliënt succeservaringen opdoen, hetgeen motiverend is voor de toekomst. De training is opgebouwd uit acht thema's. De eerste vier thema's zijn gericht op ontwikkeling en motivatie en het bespreken van het middelengebruik. In het tweede deel maakt de cliënt een plan om het middelengebruik te doorbreken. Vervolgens oefent de cliënt vaardigheden die hem helpen om het plan te realiseren. De persoonlijk begeleider ondersteunt de cliënt bij de transfer van de opgedane kennis en vaardigheden naar de dagelijkse praktijk.

Enkele principes van de LVG-Leefstijltraining zijn kleine stappen, veel illustraties, een kaartspel en bordspel (TRIP), veel rollenspellen, eenvoudige tekst, flexibele indeling, beloningen, minder praten en meer doen, veel aandacht voor de transfer en generalisatie naar het dagelijks leven, grote betrokkenheid van de persoonlijk begeleider, aanpassing aan individuele mogelijkheden en beperkingen. De duur en het aantal sessies van de LVG-Leefstijltraining wordt afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van de cliënt.

Bereik

Negentien cliënten van Brijder Verslavingszorg en/of Esdégé-Reigersdaal, 's Heeren Loo Noord-Holland, De Hartekampgroep, Stichting De Linde, Leekerweide, De Waerden en Queeste volgden de training in de periode najaar 2011- mei 2012.

Evaluatiegegevens

De training werd in een pilot getest op bruikbaarheid en uitvoerbaarheid in een pilot van een half jaar. Negentien cliënten hebben hieraan deelgenomen. De pilot werd uitgevoerd door behandelaren van Brijder Verslavingszorg en begeleiders van Esdégé-Reigersdaal, 's Heeren Loo Noord-Holland, De Hartekampgroep, Stichting De Linde, Leekerweide, De Waerden en Queeste. De training kreeg van de begeleiders een 7,3 als rapportcijfer en van de deelnemers een 7,2. Verdere informatie bij Froukje Wielenga, Froukje.Wielenga@inholland.nl

Randvoorwaarden voor toepassing

Intensieve samenwerking tussen de gehandicaptenzorg en verslavingszorg. Een vereiste voor een effectieve leefstijltraining is verder de nauwe betrokkenheid van de persoonlijk begeleider bij de Leefstijltraining. De persoonlijk begeleider is verantwoordelijk voor de transfer van de kennis en vaardigheden naar het dagelijks leven van de cliënt. Hij gaat met de cliënt mee naar de bijeenkomsten van de Leefstijltraining om deze transfer te bevorderen. Daarnaast ondersteunt hij de cliënt bij de oefeningen voor thuis.

Bronnen

- www.lvgenverslaving.nl
- <http://www.inholland.nl/NR/rdonlyres/10010D27-9373-44F5-B0C0-5DEB371C93AB/0/NieuwsbriefJaargang2nummer3.pdf>

Leefstijltraining Beter omgaan met alcohol en drugs

Ontwikkelaar

Arduin (Marije Delfsma), aanvankelijk in samenwerking met Emergis (GGZ in Zeeland).

Doel

Verandering van verslavingsgedrag bewerkstelligen bij mensen met LVB.

Doelgroep

Jongeren en volwassenen met een lichte of matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid die iets willen doen met hun alcohol en of drugs gebruik.

Inhoud

De training kan als een vervolg op de motivatietraining *Bekijk 't nuchter* worden gezien. Het gaat eveneens om een groepstraining. In de training is primair aandacht voor motivering, doorbreken van verslavingsgedrag en terugvalpreventie. De hele training duurt veertig weken met wekelijkse sessies van 2,5 uur met veel pauzes. Na deze training zijn er terugkomsessies. Voordat een groep van start gaat met maximaal zes deelnemers, voeren de twee trainers vijf individuele intakegesprekken met iedere deelnemer. Tijdens de training wordt er relatief weinig gesproken en veel gedaan (rollenspellen, camera-inzet, oefenen in de praktijk, tekenen etc.). Een supportwerker biedt ondersteuning aan de deelnemer in zijn woonsituatie gedurende de training. De onderwerpen die aan bod komen zijn onder andere voorlichting over alcohol en drugs, verslaving en voor- en nadelen van gebruik, omgaan met trek, omgaan met risicosituaties, sociale vaardigheden en omgaan met emoties.

Uitvoerders: trainers van de Academie voor Kwaliteit en Bestaan. De supportwerker die de cliënt ondersteuning geeft in zijn woonsituatie volgt een uitgebreide training over middelengebruik en motivationele gesprekstechnieken.

Bereik

De Academie voor Kwaliteit en Bestaan te Middelburg geeft de training. In drie jaar tijd hebben zestien jongeren met LVB de training gevolgd.

Evaluatiegegevens

Uit evaluatie-interviews blijkt dat de training als zeer prettig wordt ervaren. De meeste deelnemers zijn ook veel aanwezig geweest. Het feit dat er iemand mee ging die bekend was met de woonsituatie vonden de deelnemers prettig. Iedereen is geminderd in zijn gebruik en alle deelnemers hadden het streven om dit nog verder te minderen. Op de lange termijn waren de resultaten echter veel minder gunstig. Daarom is een beter follow-up programma ontwikkeld waarbij de deelnemers langer intensief blijven gevolgd na afloop van de training.

De supportmedewerkers waardeerden dat ze nauw bij de training betrokken waren geweest. Zo wist men beter wat er speelde en kon men de ondersteuning in de thuissituatie beter aan laten sluiten bij de ondersteuningsbehoefte van de cliënt. De grootste verandering was volgens de supportmedewerkers dat het thema veel makkelijker bespreekbaar gemaakt kon worden met de deelnemer. De grootste winst was volgens de trainers dat het middelengebruik tijdens de trainingen open en zonder sancties bespreekbaar was. Ook bleek bij diverse evaluaties dat de training veel breder was dan alleen de thema's alcohol en drugs.

Randvoorwaarden voor toepassing

Een train-de-trainers cursus is in ontwikkeling en zal in de loop van 2013 klaar zijn. Verdere informatie bij Marije Delfsma of Sascha Pfeiffer van Arduin.

Bronnen

- Artikel in Kenniskatern Markant, 2011, pag. 16-18

Minder drank of drugs

Ontwikkelaar

Aveleijn (Marion Kiewik) en Tactus Verslavingszorg (Rianca den Ouden), met steun van het Nationaal Fonds Psychische Gezondheid.

Doel

- Aanleren van vaardigheden die het voor de cliënt mogelijk maken het middelengebruik te stoppen of te minderen
- Doorbreken van problematisch middelengebruik en verslavingsgedrag
- Versterken van sociale binding en ondersteuning vanuit het netwerk.

Doelgroep

Cliënten met een licht verstandelijke beperking (IQ 50-70 of 70-85 met aanpassingsproblemen) die overmatig alcohol of drugs gebruiken en gemotiveerd zijn voor de cursus.

Inhoud

De cursus Minder drank of drugs is mede gebaseerd op de Achilles Leefstijltrainingen van Wencke de Wildt (2006). De cursus kan als een vervolg op de motivatietraining Bekijk 't nuchter worden gezien. De cursus bestaat uit 24 bijeenkomsten. Het gaat om 12 individuele gesprekken met een cliënt en een vertrouwenspersoon d.w.z. iemand die de cliënt als ondersteunend ervaart (dit kan ook de persoonlijk begeleider van de LVB instelling zijn) en 12 groepsbijeenkomsten. De bijeenkomsten vinden tweemaal per week plaats, 1 individueel gesprek en 1 groepsbijeenkomst.

Elk thema komt 3 keer aan bod binnen de volgende structuur:

- Individueel gesprek: "de snapfactor" = introductie thema, op maat aanbieden van de stof, bespreken ondersteuningsmogelijkheden vertrouwenspersoon
- Groepsbijeenkomst: "de applausfactor" = verwerven sociale steun, positieve bevestiging
- Individueel gesprek: "de inslijpfactor" = terugblik op groepsbijeenkomst, herhaling van de stof.

In de cursus wordt gewerkt met kleine stappen/haalbare doelen, creatieve en visuele werkvormen, spellen (o.a. Trip en bordspel Brein/Op tijd voorbereid), veel aandacht voor generalisatie van aangeleerde vaardigheden naar de dagelijkse praktijk, betrokkenheid van steunfiguur vanuit netwerk cliënt, aanpassing aan individuele mogelijkheden en beperkingen.

Bereik

Er lopen sinds november 2011 vier pilotgroepen in respectievelijk Almelo, Enschede, Deventer en Markelo (locatie Avelijn).

Evaluatiegegevens

Zie hiervoor de resultaten van het haalbaarheidsonderzoek bij de vier pilotgroepen zoals vermeld in het Factsheet Minder Drank of Drugs, <http://www.psychischegezondheid.nl/dynamic/media/1/files/attachment.pdf>

Randvoorwaarden voor toepassing

Vanaf september 2012 is de handleiding te bestellen bij Tactus via www.webwinkeltactus.nl. De ontwikkelaars adviseren echter om een train-de-trainerstraject te volgen. Dit opleidingstraject bestaat uit een kennisdag, coaching-on-the job gedurende de uitvoering van een eerste cursus en een terugkombijeenkomst. Het traject kan gevolgd worden door werkers vanuit verslavingszorg en LVB-zorg met een HBO werken denkniveau, die bij Tactus een basiscursus LVB en Verslaving hebben gevolgd. Inschrijving voor het opleidingstraject, dat zal starten op 25 oktober 2012, kan via opleidingen@tactus.nl.

Voor meer informatie over het behandelaanbod Minder Drank of Drugs kunt u terecht bij: Rianca den Ouden, projectleider LVB, 0570 50 01 00, r.denouden@tactus.nl
Voor meer informatie over de resultaten en het vervolgonderzoek naar Minder Drank of Drugs kunt u terecht bij: Marion Kiewik, onderzoeker en projectleider verslavingszorg, 074 255 66 00, m.kiewik@aveleijn.nl

Bronnen

- Folder voor cliënten
- Folder voor verwijzers en vertrouwenspersonen
- Factsheet Minder Drank of Drugs

ACT LVB
<p>Ontwikkelaar</p> <p>Trimbos-instituut (A.M. Rijkaart en L. Neijmeijer)</p>
<p>Doel</p> <p>Verbeteren van het persoonlijk en maatschappelijk functioneren van mensen met LVB én meervoudige complexe problematiek en voorkomen van (crisis)opnames door het bieden van intensieve ambulante (bemoei)zorg.</p>
<p>Doelgroep</p> <p>Mensen met LVB én meervoudige complexe problematiek die kampen met:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ernstige psychiatrische en/of gedragsproblemen • regelmatig in crisissituaties belanden • middelenmisbruik • overlastgevend en/of crimineel gedrag <p>en die zelf niet om hulp vragen of hulp vermijden</p>
<p>Inhoud</p> <p><i>Assertive Community Treatment (ACT)</i> is een organisatiemodel voor de behandeling, begeleiding en rehabilitatie van mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen in combinatie met problematiek op andere levensgebieden. Belangrijke kenmerken van ACT zijn: een multidisciplinair zorgaanbod, een klein aantal patiënten per hulpverlener, actieve benadering in de leefomgeving van de cliënt (<i>assertive outreach</i>), een gedeelde caseload en intensieve zorg voor onbeperkte tijd (Bond e.a., 2001).</p>
<p>Bereik</p> <p>In september 2011 is het Trimbos-instituut samen met de Borginstellingen (SGLVG) een implementatie- en onderzoekstraject gestart rondom ACT voor de (forensische) LVB-doelgroep. Eind 2012 zullen alle Borginstellingen beschikken over een (forensisch) ACT-team. Daarnaast heeft een aantal andere (specialistische) instellingen plannen in de richting van intensieve ambulante (ACT) zorg voor de LVB-doelgroep die zich al in meer- of mindere mate in de uitvoeringsfase bevinden.</p>

Evaluatiegegevens

ACT is een goed omschreven model en veelvuldig op effectiviteit onderzocht, met -in met name- de Verenigde Staten positieve uitkomsten bij mensen met ernstige psychiatrische stoornissen (Torrey e.a., 2001). In hoeverre dit model ook bij mensen met LVB en complexe problematiek effectief is, is niet bekend. Het Trimbos-instituut doet samen met de Borginstellingen onderzoek naar de resultaten van ACT voor de LVB-doelgroep.

Randvoorwaarden voor toepassing

ACT is een evidence based practice. Aan de samenstelling, deskundigheid, werkwijze en organisatie van ACT teams worden hoge eisen gesteld. De criteria staan beschreven in modelgetrouwheid-schalen. Deze schalen worden door het Centrum Certificering ACT en FACT (CCAF) gehanteerd om (F)ACT teams te toetsen en te certificeren. Voor ACT-teams die zich richten op de LVB-doelgroep is de modelbeschrijving "ACT voor LVB met complexe problematiek" ontwikkeld.

Bronnen

- <http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/behandeling-en-re-integratie/af/af1056-modelbeschrijving-act-lvb-met-complexe-problematiek>
- www.f-act.nederland.nl
- www.ccaf.nl

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING

Training Verslaving en Verstandelijke handicap
Ontwikkelaar Tactus Verslavingszorg en Aveleijn
Doel Effectief leren omgaan met verslaving en middelenproblemen bij mensen met een verstandelijke beperking.
Doelgroep De training is bedoeld voor MBO en HBO opgeleide medewerkers uit de gehandicaptensector, de verslavingszorg als ook binnen de reguliere GGZ. Te denken valt aan SPW'ers, SPH'ers, casemanagers, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers.
Inhoud De training Verslaving en Verstandelijke Handicap biedt medewerkers in de gehandicaptensector, de verslavingszorg als ook binnen de reguliere GGZ basisbeginselen van behandelen en begeleiden in omgang met deze doelgroep. Tijdens de training wordt uitgebreid ingegaan op verschillende LVB- en verslavingsaspecten. Door de inzet van herkenbare praktijksituaties oefenen deelnemers vaardigheden en is er ruimte voor inbreng van casuïstiek. Onderwerpen die in de training aan bod komen zijn: Middelenkennis, signaleren van LVB bij cliënten in de verslavingszorg, kennis over de zorg rondom mensen met LVB, signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik, risico's van middelengebruik bij LVB, diagnostiek van middelengebruik bij LVB, cliënttyperingen bij LVB binnen een model gebaseerd op motiverende gespreksvoering en oplossingsgericht werken, en comorbiditeit. De totale training bestaat uit twee hele dagen en een terugkomdag.
Bereik Er zijn meer dan 120 medewerkers uit zowel de gehandicaptensector als de verslavingszorg uit heel Nederland getraind.

Evaluatiegegevens

Er zijn meer dan 120 medewerkers uit zowel de gehandicaptensector als de verslavingszorg getraind. Uit de evaluatiegegevens komt naar voren dat de cursisten de training gemiddeld waarderen met een 8,0. Inmiddels zijn diverse cursisten actief begonnen met het opzetten van een zorglijn voor mensen met een verstandelijke beperking en middelenproblematiek binnen hun eigen regio in onder andere diverse samenwerkingsprojecten.

Randvoorwaarden voor toepassing

Inschrijving voor de training kan via opleidingen@tactus.nl. De training kan ook op maat worden aangeboden.

Bronnen

- <http://www.aveleijn.pageprocessor.nl/?docid=4000>
- www.aveleijn.nl
- www.tactus.nl

<p>Training Motiverende gespreksvoering bij patiënten met een LVB</p>
<p>Ontwikkelaar</p> <p>Windesheim (Jannet de Jonge) en Stichting Trajectum - Hoeve Boschoord</p>
<p>Doel</p> <p>Toename in motiverende gespreksvoeringsvaardigheden bij hulpverleners, toegespitst op de kenmerken van LVB-cliënten.</p>
<p>Doelgroep</p> <p>De training is bedoeld voor HBO en WO opgeleide medewerkers uit de gehandicaptensector, de verslavingszorg als ook binnen de reguliere GGZ. Te denken valt aan SPH'ers, casemanagers, verpleegkundigen, maatschappelijk werkenden, psychologen, artsen en orthopedagogen.</p>
<p>Inhoud</p> <p>In deze training motiverende gespreksvoering bij LVB-cliënten krijgen medewerkers in de gehandicaptensector, de verslavingszorg als ook binnen de reguliere GGZ kennis van de principes aangereikt. Zij worden intensief getraind in de vaardigheden, aangepast aan de kenmerken van deze doelgroep. De training gaat uitgebreid in op aanpassing van 'standaard' motiverende gespreksvoering aan LVB-kenmerken. Dit gebeurt middels een variëteit aan vaardigheidsoefeningen en de inbreng van casuïstiek. Onderwerpen die in de training aan bod komen zijn: principes, vragen stellen, luisteren, informeren, uitlokken van verandertaal en omgaan met weerstand. De totale training bestaat uit 6 x 2 uur.</p>
<p>Bereik</p> <p>De training is twee keer gegeven. De derde pilot vindt momenteel plaats. De training wordt verzorgd door medewerkers van Stichting Trajectum - Hoeve Boschoord.</p>
<p>Evaluatiegegevens</p> <p>Er loopt een evaluatie- en implementatieonderzoek naar de training. Een artikel met een beschrijving en evaluatie van de training is in ontwikkeling.</p>

Bronnen

<http://www.windesheim.nl/werk-en-studie/opleidingen-en-cursussen/gezondheid-en-welzijn/motiverende-gespreksvoering-bij-sg-lvb-lienten/>